

SvD KULTUR

2006 var ett händelserikt kultur- och nöjesår

Kultur- och nöjesåret 2006 har varit händelserikt. Vi avverkade två kulturministrar och påbörjade en tredje. Kulturen tog sig in i valdebatten och en dokusåpa om bönder tog sig in i tittarnas hjärtan. SvD har valt ut tio händelser från 2006 som är värda att minnas. Och ger er några nötter att klura på.

FOTO: GUNNAR LUNDMARK

31 december 2006 kl 10:36

1. Licensskolk i den högre skolan

Det kunde ha börjat bättre. En perplex Cecilia Stegö Chilò informerades av SvD:s reporter på en pressträff att hon inte bara var kulturminister utan även idrottsminister. Statsministern hade glömt att meddela henne det. Sedan blev det snabbt värre. Snart framkom att inte bara Fredrik Reinfeldt varit glömsk. Cecilia Stegö Chilò hade i sin tur missat att i förväg underrätta honom om en betydelsefull detalj – hon hade inte betalat tv-licens på 16 år.

Att ha en kulturminister som är systematisk licensskolkare, och som dessutom avslöjades ha haft svart hemhjälp, visade sig bli ohållbart. Efter tio stormiga dagar stod det klart att Stegö Chilò skulle bli Sveriges mest kortlivade kulturminister genom tiderna. Med spektakulär tajming avgick hon samma dag som den borgerliga regeringens första statsbudget presenterades.

Ett viktigt besked hann hon dock ge, kopplat till just public service-frågan: sändningsavtalen för SVT, SR och UR halveras så att regeringen kan

Sveriges mest
innovativa
valbevakning.

Prova nu

SvD

genomföra genomgripande förändringar på området före nästa val. Men faktum är att Cecilia Stegö Chilò redan innan licens-bomben briserade dömdes ut på förhand av ett samlat kulturliv. "Detta är en krigsförklaring mot all kulturverksamhet och demokratin. Nu dör humanismen", recenserade Teater Galeasens chef Sophia Artin genast utnämningen och satte tonen. Stegö Chilòs bakgrund som chef för tankesmedjan Timbro och tydliga näringslivskoppling fungerade som ett effektivt rött skynke.

Efter hennes avgång andades det märkbart upplivade kulturetablissemangem emellertid en viss saknad. Det var länge sedan det blivit en sådan fart på kulturdebatten.

2. Persbrandt i huvudroll när Expressen fälldes

Den mest omsusade kändisrättegången på flera år ägde rum sedan Justitiekanslern beslutat sig för att åtala Expressen i ett sällsynt tryckfrihetsmål. Tidningen hade felaktigt i en stort uppslagen artikel påstått att Mikael Persbrandt drabbats av akut alkoholförgiftning och tagits in på klinik. Publiceringen kom att bli kulmen på en mycket intensiv bevakning av skådespelarens privatliv.

En jury fällde Expressens chefredaktör Otto Sjöberg för förtal och Stockholms tingsrätt beslutade att han skulle betala 75 000 kronor i skadestånd till Persbrandt och 80 000 kronor i böter.

Det har överlag varit ett mycket turbulent år för kvällstidningsdraken, som även fick se en av sina stjärnreportrar dömas för att ha låtsats vara polis och en annan misstänkas för brott i samband med folkpartiets dataintrång mot socialdemokraterna. En annan uppmärksammas förtalsstämning, från Marie Fredriksson som Expressen påstått skulle ha drabbats av en ny tumör, drogs dock tillbaka.

3. Raderade gränser på Internet

Det kallas Webb 2.0. I den uppdaterade version av internet som i år slog igenom på allvar har gränserna mellan användare och producent suddats ut. Ofta agerar båda två. Supercommunityn My space, videosajten Youtube och onlinevärlden Second life har seglat upp som viktiga marknadsföringskanaler för såväl etablerade som okända artister, filmare och komiker. Bloggar, podradio och fotosajter som Flickr är andra sidor av samma lönsamma mynt.

2006 var också året då den unga internetfostrade generation, som, med artisten Jonas "Basshunter" Altbjergs ord "sover på dagen, saknar tidsuppfattning och älskar snabbmat", för första gången definierades på topplistor. Basshunters technodänga Boten Anna, hopsatt i datorn i pojkrummet i Halmstad, handlade inte om en båt. Det var en bästsäljande singel om en spybot, en programvara som rensar bort oönskat material i chattkanaler på nätet.

4. Världsstjärnans sista triumf

En av de största karriärerna som någon svensk konstnär, alla kategorier,

genomfört var slutligen över när Birgit Nilsson, 87 år gammal, gick ur tiden. Hennes internationella berömmelse grundlades på scener som Metropolitan, La Scala, Covent Garden och Bayreuth. Men den dramatiska sopranen, känd för sina komplicerade kvinnoporträtt – Elektra, Salome, Isolde, Brünnhilde, Turandot – var kanske också den sista svenska operastjärna som blev riktigt folkkär. En viktig orsak till det var troligen hennes rättframma humor och att hon aldrig glömde rötterna i den skånska myllan.

Som en sista triumf lyckades La Nilsson regissera sitt eget slut i stillhet. Egentligen dog hon juldagen 2005, men nyheten kom inte ut förrän efter begravningen, två veckor senare. Ingen av de närmare 60 begravningståsterna skvallrade för massmedierna.

5. Konstmarknad på högvarv

– Första, andra, tredje. Pang! Såld!

Inte sällan: till rekordpris.

Högkonjunkturen pressade upp trycket på konstmarknaden. I Stockholm etablerades nya gallerier i en aldrig tidigare skådad takt. Med affischnamn som Jockum Nordström, Karin Mamma Andersson och Cecilia Edefalk var Sverige också en konstexportör att räkna med.

Auktionsklubbarna gick heta. Internationella rekord betades av och i Sverige sattes en ny nivå för svensk samtidskonst när Fredrik Roos Rooseumsamling såldes av i september. Men årets mest överraskande konstrekkord, för dyraste utländska målning såld i landet, var baserat på en riktig tavla. Uppsala auktionshus värderade familjens arvegods i ”Rubensstil” till 15 000 kronor. Dagar senare budade två utländska spekulanter om det de insett var en äkta Rubens. Vinnaren fick ge drygt tusen gånger utropspriset: 16,6 miljoner.

6. Upphovsrätten under attack

Svensk polis slog på senvåren under uppmärksammade former till mot den världsledande fildelningssajten Pirate bay och beslagtogs deras servrar. Bara några dagar efter razzian var sajten emellertid uppe igen och satte nya besöksrekord. Justitieminister Thomas Bodström drogs in i kontroversen sedan uppgifter gjort gällande att amerikanska intressen skulle ha utövat påtryckningar inför tillslaget.

Samtidigt fortsatte den intensiva nedladdningsdebatten och i valrörelsen fick det nystartade Piratpartiet stort massmedialt genomslag – men inga mandat. Rättsväsendets kvarnar malde så sakteliga på och ytterligare några personer dömdes till böter för att ha lagt ut upphovsrättsskyddad film och musik på nätet, medan hovrätten tog upp sitt första fall och friade. Flera undersökningar visade entydigt att upphovsrätten är under attack – allt fler svenskar ägnar sig åt den nya folksporten fildelning.

7. Kompakt mörker i biosalongerna

Det kunde ju inte sluta sämre än i fjol i alla fall. När biobesöken för 2005 var summerade stod det klart att det var det sämsta bioåret på 40 år. Och när det gäller biljettförsäljningen innebar 2006 faktiskt en ljusning.

I övrigt var det mörkt i stora delar av den svenska biosalongen. Astoria, som startade i en uppförsbacke, försökte satsa sig ur krisen. I oktober tvingades man emellertid sälja alla biografer förutom de i Malmö, Göteborg och Stockholm till ärkekonkurrenten SF och ansöka om rekonstruktion.

I augusti efterträddes Åse Kleveland av Cissi Elwin som vd för Svenska filminstitutet. Hennes första besked till branschen blev att framöver kommer mer stöd att ges till färre filmer, ungefär 20 om året mot dagens 40. Målet är att höja kvaliteten på svensk film och motverka den trend som har inneburit att de svenska filmernas totala marknadsandel minskat trots att de blivit fler och fler.

8. Bönderna plöjde ner oss i tv-soffan

”Det måste vara ett av höstens mest märkliga fenomen, denna kamp om att få mjölka kor i gryningen, skyffla stinkande gödsel och älska en karl i blåställ”, skrev SvD:s Karin Thunberg om TV4:s jättetittarsuccé *Bonde söker fru*.

Oavsett hur märkligt – ett fenomen var det onekligen. De svenska handbollsdamerna fick finna sig i att flytta en planerad EM-match för att få plats i tv-tablån, där bönderna parkerat sig på bästa sändningstid.

I en tid när kontaktannonser på papper är på utgång skrev hundratal kvinnor brev till de bönder produktionsbolaget valt ut. I en tid när det talades om dokusåpans död följde 1,5 miljoner trogna onsdagstittare sedan finalisternas kamp om *Bonde-Mikael*, *Bonde-Andreas*, *Bonde-Per-Martin* och *Bonde-Marcus*. Fyra vanliga – just vanligheten poängterades i förklaringarna till seriens framgång – svenska män i färd med att välja varsin fru. 2006.

9. Kanonförslag skapade muller

”En gemensam litterär bas, en så kallad litteraturkanon, skulle kunna ge verktyg för en fördjupad kulturpolitisk debatt”, inledde riksdagsledamoten Cecilia Wikström (fp) en debattartikel i *Sydsvenskan* den 22 juli. Hennes förslag om en litterär kanon för skolan blev i sig startskottet för årets stora kulturpolitiska debatt. Det rödgröna blocket, plus centern, var starkt emot. – Sådana här förslag hamnar lätt i sällskap med dem som tycker att man bara ska hissa svenska flaggan, prata svenska och vara blåögd och ljushårig för att få bo här, sa Peter Pedersen (v), ledamot i kulturutskottet. Litteraturkanondebatten föregicks av en hetsig diskussion kring miljonsvenskan (eller Rinkebysvenska eller invandrarsvenska) mellan framför allt Ebba Witt-Brattström, professor i litteraturvetenskap och av åsikten att skolan borde förstärka undervisningen i svenska i stället för i hemspråk, och Gringoredaktionen, som vill höja miljonsvenskans status.

10. Växande koppel av konstfenomen

Rondellhund. Årets mest otippade nya sammansatta ord myntades för en gångs skull inte på en kvällstidningslöpsedel.

Det folkliga konstfenomenet uppstod i Linköping så sent som i somras. Då fick den vandaliserade vita lättbetonghund som stått i Nygårdsrondellen en hemsnickrad trävikarie, utplacerad av den anonyma aktionsgruppen

Akademi Vreta Kloster. En tillfällig ersättare som snart följdes av ett helt koppel av hundar, landet över.

TOBIAS BRANDEL OCH JENNY DAMBERG